

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK

TAMARA ČAPETA

esitatud 28. aprillil 2022¹

Liidetud kohtuasjad C-164/21 ja C-318/21

SIA Baltijas Starptautiskā Akadēmija

versus

Latvijas Zinātnes padome(C-164/21)

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Administratīvā rajona tiesa (rajooni halduskohus, Lāti))

ja

SIA Stockholm School of Economics in Riga

versus

Latvijas Zinātnes padome (C-318/21)

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Administratīvā apgabaltiesa (regionaalne halduskohus, Lāti))

Eelotsusetaotlus – Määrus (EL) nr 651/2014 – Artikli 2 lõige 83 – Teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antav abi – Mõiste „teadusorganisatsioon“ – Kõrgharidusasutus, kes tegeleb majandus- ja mittemajandusliku tegevusega – Põhitegevuse kindlakstegemine

I. Sissejuhatus

1. Kas erakõrgharidusasutusi saab käsitada teadusuuringutega tegelevate ja teadmisi levitavate organisatsioonidena? See on Administratīvā rajona tiesa (rajooni halduskohus, Lāti) ja Administratīvā apgabaltiesa (regionaalne halduskohus, Lāti) esitatud küsimuste tuum.

2. Konkreetsemalt soovitakse kahes kohtuasjas, et Euroopa Kohus tõlgendaks üldise grupierandi määruse artikli 2 punktis 83 sätestatud mõistet „teadusuuringutega tegelev ja teadmisi levitav organisatsioon“.²

II. Õiguslik raamistik

3. Üldise grupierandi määruse artikli 1 lõike 1 punktis d on sätestatud, et seda kohaldatakse muu hulgas teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antavale abile.

¹ Algkeel: inglise.

² Komisjoni 17. juuni 2014. aasta määrus nr 651/2014 [ELTL] artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (ELT 2014, L 187, lk 1). Õiguslikult mittesiduv konsolideeritud redaktsioon on kättesaadav: <http://data.europa.eu/eli/reg/2014/651/2021-08-01>.

4. Tāpsustades selle abiliigiga seotud mōisteid, mĀāratletakse „[teadusuuringutega tegelev ja] teadmisi levitav organisatsioon“ ūldise grupierandi mĀāruuse artikli 2 punktis 83 kui:

„ūksus (nt ūlikool vōi uurimisinstituut, tehnosiirde agentuur, innovatsioonivahendaja, teadusuuringutele pūhendunud fūūsiline vōi virtuaalne koostōōūksus) hoolimata oma ōiguslikust staatusē (ava- vōi eraōiguslik) vōi rahastamise viisist, mille peamine eesmĀrk on sōltumatult teostada alusuuringuid, rakendusuuringuid vōi tootearendust ja laialdaselt levitada sellise tegevuse tulemusi, kasutades selleks ōpetamist, avaldamist vōi teadmussiiret. Kui ūksus tegeleb ka majandustegevusega, tuleb sellise majandustegevuse rahastamine, kulud ja tulud arvestada eraldi. Ettevōtjatel, kes avaldavad otsustavat mōju sellisele ūksusele, nt aktsionĀridel vōi liikmetel, ei tohi olla eelisjuurdepĀāsu sellise ūksuse teadustulemustele“. [tāpsustatud tōlge]

III. Asjasse puutuvad asjaolud, eelotsuse kūsimused ja menetlus Euroopa Kohtus

5. Eelotsusetaotluse esitanud kohtute menetluses oleval kahel kohtuasjal on peaaegu samad asjaolud: mōlemad pōhikohtuasja kaebajad on erakōrgharidusasutused, kes taotlesid LĀti teadusnōukogu (Latvijas Zinātnes padome) vĀlja kuulutatud kahes erinevas taotlusvoorus teadusprojektide rahastamist.

6. Mōlemal juhul lūkkas LĀti teadusnōukogu taotlused abikōlbmatutena tagasi, sest taotlejad tegelesid osaliselt majandustegevusega.

7. Mōlemad projektikonkursid koostati kooskōlas ministrite nōukogu 12. detsembri 2017. aasta dekreediga nr 725, mis reguleerib alus- ja rakendusuuringute projektide hindamismenetlust ning nende rahastamise haldamist (Ministru kabineta 2017. gada 12. decembra noteikumi Nr. 725 “Fundamentālo un lietišķo pētījumu projektu izvērtēšanas un finansējuma administrēšanas kārtība”; edaspidi „dekreet nr 725“).

8. Dekreedi nr 725 kohaselt peab projekti esitav ūksus selleks, et olla teadusuuringute rahastamisel abikōlblik, olema teadusasutus, mis on registreeritud teadusasutuste registris, mis sōltumata oma ōiguslikust vormist (avalik-ōiguslik vōi eraōiguslik) vōi oma rahastamise vormist vastavalt selle tegevust reguleerivatele normidele (pōhikiri, sisekord vōi asutamisakt) viib lĀbi pōhitegevust, mis ei ole majanduslik, ning vastab teadusuuringutega tegeleva ja teadmisi levitava organisatsiooni mĀāratlusele, mis on esitatud ūldise grupierandi mĀāruuse artikli 2 punktis 83.

A. Kohtuasi C-164/21

9. Pōhikohtuasja kaebaja SIA Baltijas Starptautiskā Akadēmija pakub akadeemilisi ja mitteakadeemilisi kōrgharidusteenuseid. Tegemist on akrediteeritud kōrgharidusasutusega, mis tegutseb Āriseadustiku (Komerclikums) alusel ulatusē, milles viimati nimetatu ei ole vastuolus kōrgharidusasutuste seadusega (Augstskolu likums). Ūks kaebaja mĀāratletud tegevusvaldkondadest on teadustegevus. Kaebaja on registreeritud teadusasutuste registris.

10. LĀti teadusnōukogu kiitis 23. jaanuari 2020. aasta otsusega heaks mĀāruuse, mis reguleerib ūldist alus- ja rakendusuuringute projektikonkurssi aastaks 2020 (edaspidi „projektikonkursi mĀārus“), millele kaebaja esitas projekti.

11. LĀti teadusnōukogu lūkkas 14. aprilli 2020. aasta otsusega selle projekti tagasi, tuginedes sellele, et kaebaja ei ole teadusasutus mĀāruuse nr 725 tĀhenduses.

12. Projekti kohaselt oli aastal 2019 kaebaja mittemajandusliku tegevuse osakaal 95% ja majandustegevuse osakaal 5%. Küll aga moodustub 84% käibest akadeemilisest tegevusest saadud tasudest, mis kaebaja tegevuse laadi arvestades (tegu on piiratud vastutusega äriühinguga, mille peamine eesmärk on teenida kasumit) on majandustegevus. Seega on kaebaja põhitegevus Läti teadusnõukogu hinnangul äriline.

13. Põhikohtuasja kaebaja vaidlustas selle tagasilükkamise eelotsusetaotluse esitanud kohtus, väites, et sõltumatute teadusuuringute tegemine on tema põhitegevus. Kaebaja väidab, et ei üldise grupierandi määrus ega projektikonkursi määrus ei näe ette seda, et kaebaja ei või tegeleda majandustegevusega ega sellega kasumit teenida; ka ei määrata neis kindlaks, milline peaks olema majandustegevuse ja mittemajandusliku tegevuse osakaal. Kaebaja väidab, et ta eristab majandustegevusest selgelt põhitegevuse, mis on oma olemuselt mittemajanduslik.

14. Sellise menetluse kontekstis otsustas Administratīvā rajona tiesa (rajooni halduskohus, Läti) esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas üksuseks [üldise grupierandi määruse] artikli 2 punkti 83 tähenduses võib lugeda (eraõiguslikku) organisatsiooni, millel on mitu põhitegevust, mille hulgas on uuringute teostamine, kuid mille tulu pärineb peamiselt tasuliste haridusteenuste osutamisest?
2. Kas on põhjendatud kohaldada majandustegevuse ja mittemajandusliku tegevuse rahastamise (tulud ja kulud) omavahelise osakaalu nõuet, et määrata kindlaks, kas üksus vastab [üldise grupierandi määruse] artikli 2 punktis 83 kehtestatud nõudele, et üksuse peamine eesmärk on sõltumatult teostada alusuuringuid, rakendusuuringuid või tootearendust ja laialdaselt levitada sellise tegevuse tulemusi, kasutades selleks õpetamist, avaldamist või teadmussiiret? Jaatava vastuse korral, mis on piisav vahetõke majandustegevuse ja mittemajandusliku tegevuse rahastamise vahel, et määrata kindlaks üksuse tegevuse peamist eesmärki?
3. Kas vastavalt [üldise grupierandi määruse] artikli 2 punktile 83 on põhjendatud kohaldada nõuet, et kõnealune asutus investeerib põhitegevusest saadud tulu uuesti (reinvesteerib) põhitegevusse, ja kas on vajalik hinnata muid aspekte, et määrata nõuetekohaselt kindlaks projekti esitanud üksuse tegevuse peamine eesmärk? Kas see hinnang oleks erinev sõltuvalt saadud tulu kasutamiseviisist (reinvesteering põhitegevusse või näiteks eraõigusliku asutaja korral dividendide maksmine aktsionäridele), ja seda isegi olukorras, kui suurem osa tulust saadi haridusteenuste tasudest?
4. Kas projekti esitanud üksuse liikmete õiguslik staatus on oluline, et hinnata, kas see üksus vastab [üldise grupierandi määruse] artikli 2 punkti 83 määratlusele, st kas tegu on äriühinguga, mis on asutatud äriühinguõiguse alusel, et viia läbi majandustegevust (tasuline tegevus) kasumi saamise eesmärgiga (äriühingustiku (Komerclikums) artikkel 1), või kas selle liikmed või aktsionärid on füüsilised või juriidilised isikud, kelle eesmärk on saada kasumit (sh osutades haridusteenust tasu eest), või see asutati mittetulunduslikul eesmärgil (näiteks ühendus või sihtasutus)?
5. Kas projekti esitanud üksuse tegevuse majandusliku laadi hindamiseks on oluline see, milline on riigisiseste ja liidu liikmesriikide kodanikest üliõpilaste osakaal võrreldes kolmandatest riikidest pärit üliõpilaste osakaaluga, ning asjaolu, et selle üksuse tegevuse peamine eesmärk on pakkuda üliõpilastele konkurentsivõimelist kõrgharidust ja kvalifikatsiooni rahvusvahelisel tööturul kooskõlas ajakohaste rahvusvaheliste nõuetega (kaebaja põhikirja punkt 5)?“

15. Kirjalikud seisukohad esitasid põhikohtuasja pooled, Madalmaade valitsus ja Euroopa Komisjon.

B. Kohtuasi C-318/21

16. Läti teadusnõukogu võttis 22. mail 2019 vastu alus- ja rakendusuuringute projektikonkursi eeskirjad aastaks 2019 ning kuulutas välja projektikonkursi, millele kaebaja SIA Stockholm School of Economics in Riga esitas projekti.

17. Läti teadusnõukogu lükkas 19. septembri 2019. aasta otsusega projekti tagasi põhjendusel, et see ei vastanud määruses nr 725 ette nähtud abikõlblikkuse tingimustele. Nimetatud otsusus põhineb asjaolul, et kaebaja mittemajandusliku tegevuse osakaal on 34% ja majandustegevuse osakaal 66%. Teadusnõukogu otsustas seega, et kaebaja põhitegevus on äriiline ning seega ei saa arvestada, et tema tegevuse peamine eesmärk on sõltumatult teostada alusuuringuid, rakendusuuringuid või tootearendust ja laialdaselt levitada sellise tegevuse tulemusi, kasutades selleks õpetamist, avaldamist või teadmussiiret.

18. Kaebaja vaidlustas selle otsuse, väites, et ta vastab dekreedis nr 725 ette nähtud nõuetele, kuna ta on kantud teadusasutuste registrisse ja tema põhitegevus on oma olemuselt mittemajanduslik. Selle kohta esitas kaebaja dokumendid, et tõendada, et põhitegevusega seotud rahaline toetus on majandustegevusest lahus ning et kaebaja sellest majandustegevusest teenitud kasum investeeriti uuesti teadusasutuse põhitegevusse.

19. Administratiivā rajona tiesa (rajooni halduskohus, Läti) jättis kaebuse 8. juuni 2020. aasta kohtuotsusega rahuldamata. See kohus leiab, et 2018. aasta käibearuandest ilmneb, et kaebaja majandustegevuse tulude ja kulude osakaal on suurem kui mittemajandusliku tegevuse tulud ja kulud. Kõnealune kohus leidis seega, et kaebaja ei kuulu nende teadusasutuste hulka, kellel on õigus saada riiklikku rahastamist alus- ja rakendusuuringute tegemiseks.

20. Kaebaja kaebas nimetatud Administratiivā rajona tiesa (rajooni halduskohus, Läti) otsuse edasi eelotsusetaotluse esitanud kohtusse. Selles kontekstis on Administratiivā apgabaltiesa (regionaalne halduskohus, Läti) nimetatud kohtuasjas esitatud eelotsuse küsimused järgmised:

- „1. Kas [üldise grupierandi määruse] artikli 2 punkti 83 tuleb tõlgendada nii, et üksust (nt ülikool või uurimisinstituut, tehnosiirde agentuur, innovatsioonivahendaja, teadusuuringutele pühendunud füüsiline või virtuaalne koostööüksus), mille tegevuseesmärkide hulgas on sõltumatult teostada alusuuringuid, rakendusuuringuid või tootearendust ja laialdaselt levitada sellise tegevuse tulemusi, kasutades selleks õpetamist, avaldamist või teadmussiiret, kuid mille oma rahastamisallikad on suuremas osas majandustegevuse tulud, võib pidada teadusuuringutega tegelevaks ja teadmisi levitavaks organisatsiooniks?
2. Kas on põhjendatud kohaldada majandustegevuse ja mittemajandusliku tegevuse rahastamise (tulud ja kulud) omavahelise osakaalu nõuet, et määrata kindlaks, kas üksus vastab [üldise grupierandi määruse] artikli 2 punktis 83 sätestatud nõudele, mille kohaselt on üksuse tegevuse peamine eesmärk sõltumatult teostada alusuuringuid, rakendusuuringuid või tootearendust või laialdaselt levitada sellise tegevuse tulemusi õpetamise, avaldamise või teadmussiirde abil?

3. Kui vastus teisele eelotsuse küsimusele on jaatav, siis milline peab olema majandustegevusest ja mittemajanduslikust tegevusest saadava rahastamise protsent, selleks et teha kindlaks, kas üksuse peamine eesmärk on sõltumatult teostada alusuuringuid, rakendusuuringsid või tootearendust või laialdaselt levitada sellise tegevuse tulemusi õpetamise, avaldamise või teadmussiirde abil?
4. Kas [üldise grupierandi määruuse] artikli 2 punktis 83 sätestatud reegel, et ettevõtjatel, kes võivad avaldada otsustavat mõju sellisele üksusele, mis esitab projekti, nt aktsionäride või liikmetena, ei tohi olla eelisjuurdepääsu sellise üksuse teadustulemustele, nii et selle üksuse liikmed või aktsionärid võivad olla füüsilised või juriidilised isikud, kelle eesmärk on kasumit saada (sh osutades haridusteenust tasu eest) või mittetulunduslikud isikud (nt ühendus või sihtasutus)?
21. Kirjalikud seisukohad esitasid põhikohtuasja pooled ja Euroopa Komisjon.

IV. Analüüs

22. Nagu Euroopa Kohus on palunud, keskendub käesolev ettepanek kohtuasjas C-164/21 eelotsusetaotluse esitanud kohtu kahele esimesele ja kohtuasjas C-318/21 esitatud kolmele esimesele küsimusele.

23. Sisuliselt soovitakse nende kahe küsimuste rühmaga üldise grupierandi määruuse artikli 2 punkti 83 tõlgendamist, et eelotsusetaotluse esitanud kohtud saaksid otsustada, kas erakõrgharidusasutust, mida rahastatakse peamiselt akadeemiliste teenuste osutamise eest saadavatest tasudest, saab käsitada „teadusuuringutega tegeleva ja teadmisi levitava organisatsioonina“ nimetatud sätte tähenduses. Samuti soovivad eelotsusetaotluse esitanud kohtud teada, kas majandustegevuse ja mittemajandusliku tegevuse rahastamise osakaal on selle organisatsiooni peamise eesmärgi kindlaks tegemisel oluline.

24. Leian, et Euroopa Kohtul puudub pädevus neile küsimustele vastata. Selgitan oma seisukohta jaotises IV.A. Kui Euroopa Kohus peaks asuma vastupidisele seisukohale, esitan eelotsuse küsimuste vastused jaotises IV.B.

A. Euroopa Kohtu pädevus

1. Üldise grupierandi määruuse ei ole liidu õigusena kohaldatav

25. Euroopa Kohtul on pädevus tõlgendada eelotsusemenetluses liidu õigust, kui selle kohaldamine riigisisises kohtus tuleneb liidu õigusest.³

26. Eelotsusetaotluse esitanud kohtute küsimused puudutavad üldise grupierandi määruuse artikli 2 punkti 83 tõlgendamist.

27. Seetõttu tuleb kõigepealt teha kindlaks põhjused, miks see säte on käesolevates kohtuasjades asjakohane.

³ 19. detsembri 2013. aasta kohtuotsus *Fish Legal ja Shirley* (C-279/12, EU:C:2013:853, punktid 29 ja 30) ning 26. märtsi 2020. aasta kohtuotsus *Miasto Łowicz ja Prokurator Generalny* (C-558/18 ja C-563/18, EU:C:2020:234, punkt 44); 21. veebruari 2022. aasta kohtumäärus *Leonardo* (C-550/21, ei avaldata, EU:C:2022:139, punkt 11).

28. Üldise grupierandi määruse eesmärk on määrata kindlaks olukorrad, mille puhul saab riigiabi käsitada siseturuga kokkusobivana, isegi kui sellest ei teavitata ja Euroopa Komisjon ei ole seda eraldi heaks kiitnud. Eelotsusetaotlused esitanud kohtute menetluses olevad kohtuasjad ei ole aga seotud küsimusega, kas asjasse puutuvatest toetustest tuli teatada kui riigiabist või mitte. Näib hoopis, et üldise grupierandi määruse artikli 2 punkt 83 muutus riigisisises menetluses asjakohaseks määruse nr 725 kaudu, milles kasutati üldise grupierandi määruuses toodud määratlust selleks, et teha kindlaks, millistel asutustel on õigus taotleda avaliku sektori teadusuuringutoetusi.

29. Seega ei ole üldise grupierandi määruse artikli 2 punkt 83 kohaldatav liidu õigusena, vaid tulenevalt määruuses nr 725 väljenduvast Läti ministrite nõukogu valikust kasutada liidu õigusaktis sisalduvat määratlust puhtalt riigisisisel eesmärgil: selleks, et teha kindlaks avaliku sektori teadusuuringute toetuste taotlemise õigus.

30. Seetõttu kohaldatakse üldise grupierandi määruse artikli 2 punkti 83 riigisisese ja mitte liidu õigusena.

2. Teadusuuringutega tegeleva ja teadmisi levitava organisatsiooni mõiste määratlusel on üldise grupierandi määruuses ja määruuses nr 725 erinev eesmärk

31. Eelotsusetaotlustest ja poolte seisukohtadest selgub veel, et põhjus, miks otsustati kasutada üldise grupierandi määrusest pärit määratlust, seisneb Läti riigi püüdes tagada kooskõla liidu riigiabi eeskirjadega.

32. Küll aga ei ole põhjus, miks teadusuuringutega tegeleva ja teadmisi levitava organisatsiooni määratlus lisati üldise grupierandi määrusele, kuidagi seotud sellistele organisatsioonidele antud teadusuuringute toetuste õiguspärasuse või õigusvastasusega, nagu ma allpool selgitan.

33. Mitte üheski üldise grupierandi määruse teadus- ja arendustegevuseks antavat abi reguleerivas sättes ei vabastata abi saavat üksust teavitamiskohustusest, viidates abi saava üksuse liigile. Pigem on üldise grupierandi määruuses võetud funktsionaalne lähenemine: teavitamiskohustusest vabastatud⁴ ja seega eelduse kohaselt siseturuga kokkusobiv on abi alusuuringute, rakendusuuringute või tootearenduse ja teostatavusuuringute jaoks, mis vastavad muudele üldise grupierandi määruse III peatüki IV jaotises ette nähtud kriteeriumidele.

34. See, et üldise grupierandi määruse artikli 2 punktis 83 on nimetatud üksuseid, mida määratletakse kui „teadusuuringutega tegelevaid ja teadmisi levitavaid organisatsioone“, on oluline selle otsustamisel, kas teavitamine on vajalik või mitte, nagu ma varsti selgitan. Küll aga ei mõjuta see määratlus iseenesest seda, kas teadusasutusele antud teadusuuringute toetus on siseturuga kooskõlas.

35. Üldise grupierandi määruse artikli 2 punktis 83 esitatud määratlus on oluline üksnes mõne üldise grupierandi määruse III peatüki IV jaotise sättega seoses. Esiteks, teadusuuringutega tegelevate ja teadmisi levitavate organisatsioonide tõhus koostöö ettevõtjatega võib tuua teatud teadusprojektide puhul kaasa lubatud riigiabi osatähtsuse suurenemise.⁵ Teiseks võib väike- ja

⁴ Kui see jääb üldise grupierandi määruse artikli 4 lõike 1 punkti i alapunktis i sätestatud teatamiskünnise piiridesse.

⁵ Üldise grupierandi määruse artikli 25 lõike 6 punkti b alapunkt i. Riigiabi osatähtsus on teatavat liiki projektide abikõlbliku rahastamise protsentuaalne osakaal riigi vahenditest. Näiteks tööstusuuringutele antava abi osatähtsus, millest üldise grupierandi määruse kohaselt ei pea teatama, on 50%. Kui aga selles projektis osaleb teadusuuringutega tegelev ja teadmisi levitav organisatsioon, võib riigiabi osatähtsust suurendada 15% võrra, seega 65%-ni projekti kogukuludest.

keskmise suurusega ettevõtjatele antav innovatsiooniabi katta kulud, mis on seotud kõrge kvalifikatsiooniga teadlaste lähetamisega sellistest organisatsioonidest, et nad töötaksid abisaava väike- ja keskmise suurusega ettevõtja projekti kallal.⁶ Viimaks võib kalandus- ja vesiviljelussektoris teadus- ja arendustegevuseks antavat abi anda üksnes otse „teadusuuringutega tegelevale ja teadmisi levitavale organisatsioonile“.⁷ Sellega on ammendatud juhtumid, mille puhul kasutatakse artikli 2 punkti 83 määratlust üldise grupierandi määruses.

36. Viimaks olgu märgitud, et üldise grupierandi määruses ei ole kusagil viidet sellele, et mõiste „teadusuuringutega tegelev ja teadmisi levitav organisatsioon“ mõjutab mingil viisil ettevõtja määratlust ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses.⁸ Kui selline asutus tegeleb majandustegevusega, siis liigitatakse ta ettevõtjaks ja tema saadav teadusuuringute toetus tuleb heaks kiita kui siseturuga kokkusobiv abi, olgu siis iga üksikjuhtumi puhul teavitamise abil või automaatselt ilma teavitamiseta, juhul kui see vastab üldise grupierandi määruses ette nähtud tingimustele.

37. Seega selleks, et tagada riigi teadusuuringute rahastamise kokkusobivus liidu riigiabi eeskirjadega ja vältida seega Läti teadusnõukogu otsustega selliste eeskirjade rikkumist, ei ole vajalik jätta välja selliseid teadusasutusi, mis tegelevad ka majandustegevusega. Olenevalt olukorrast võib selline abi olla siseturuga kokkusobiv.

38. Samuti tuleb lisada, et liidu riigiabi poliitika soosib teadusuuringute toetusi. Teadusuuringud tõstavad teadmiste taset ühiskonnas ja loovad uusi majanduslikke võimalusi.⁹ Aga isegi kui teadusprojektide tulemused on ühiskonnale üldiselt kasulikud, ei pruugi mitme projekti tulusus olla erainvestorite seisukohast piisav. Seega, nagu Euroopa Komisjon on selgitanud, võib riigiabi „aidata rakendada projekte, mis toovad üldist ühiskondlikku ja majanduslikku kasu ning mida vastasel juhul ei teostataks“.¹⁰ Selliste turutõrgete või ühekülgsest teabest või eri teadusuuringute tegevuse vähesest kooskõlastamisest tingitud tõrgete kõrvaldamisel¹¹ käsitatakse uurimis- ja arendustegevuseks antavat abi üldiselt siseturuga kokkusobivana.

39. Minu hinnangul pole kahtlust, et erakõrgharidusasutused on võimelised panustama teadusuuringutesse, innovatsiooni ja sellest tulenevalt ka majanduskasvu samamoodi nagu vastavad avalik-õiguslikud asutused. Seetõttu ei näe ma põhjust välistada sellised asutused teadusuuringute toetuste potentsiaalsete saajate hulgast.

40. Liidu enda teadusuuringute rahastamisprogrammid ei välista erakõrgharidusasutusi oma projektidest, näiteks programmi „Euroopa horisont“ rahastamisest¹², sh Marie Skłodowska-Curie nimelistest meetmetest.

⁶ Üldise grupierandi määruse artikli 28 lõike 2 punkt b.

⁷ Üldise grupierandi määruse artikli 30 lõike 5.

⁸ Vt jaotis IV.A.3 allpool.

⁹ Teadusuuringute tähtsust tunnustatakse nii ELTL artikli 179 lõikes 1 kui ka erinevates liidu programmides. Seega on näiteks teadusuuringutel oluline koht „Euroopa 2020“ kasvustrateegias (komisjoni teatis – Euroopa 2020. aastal. Aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegia. Brüssel, 3. märts 2010, COM(2010) 2020) ja seda toetatakse teadusuuringute ja innovatsiooni strateegias 2020–2024 (https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/strategy-2020-2024_en). Vt ka von Wendland, B., „New Rules for State Aid for Research, Development and Innovation: Not a Revolution but a Silent Reform“, *European State Aid Law Quarterly*, kd 14(1), 2015, lk 25.

¹⁰ Komisjoni teatis – teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antava riigiabi raamistik (ELT 2014, C 198, lk 1) (edaspidi „raamistik“), punkt 49.

¹¹ *Ibid.*

¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. aprilli 2021. aasta määruse (EL) 2021/695, millega luuakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogramm „Euroopa horisont“ ja kehtestatakse selle osalemis- ja levitamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1290/2013 ja (EL) nr 1291/2013 (ELT 2021, L 170, lk 1), artikli 2 punkt 16.

41. Seega, nagu Madalmaade valitsus on rõhutanud, on nende asutuste valik, kellel on õigus taotleda riigi vahenditest teadusuuringute toetust, lõppkokkuvõttes täielikult Läti riigi otsustada. Ta võib otsustada jätta välja eraõiguslikud teadus- ja õppeasutused, mis osutavad õpetamisteenust tasu eest. Seda otsust ei dikteeri aga liidu õigus ja kindlasti mitte üldise grupierandi määruse artikli 2 punkt 83.

3. Teadusuuringutega tegelevad ja teadmisi levitavad organisatsioonid ja liidu riigiabi eeskirjad

42. Riigi teadusuuringute rahastuse saajatena võivad teadusorganisatsioonid tõepoolest olla liidu riigiabi eeskirjade kohaselt erinevas olukorras. Neid eeskirju kohaldatakse teadusorganisatsioonidele samamoodi nagu mis tahes muudele asutustele. Seega kohaldatakse riigiabi eeskirju teadusorganisatsioonidele tingimusel, et neid saab kvalifitseerida ettevõtjateks. Kui nad aga ei ole ettevõtjad, siis jäävad nad ELTL artikli 107 lõike 1 kohaldamisalast välja. Seega ei kohaldata liidu riigiabi eeskirju teadusuuringute toetustele, mida antakse teadusorganisatsioonidele, kes ei ole ettevõtjad.

43. Euroopa Kohtu konkurentsioiguse valdkonnas väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on ettevõtja üksus, mis tegeleb majandustegevusega, seega pakub turul kaupu või teenuseid.¹³ Ettevõtjana käsitlemine ei sõltu sellest, kas üksus on asutatud avaliku või eraõiguse alusel või kas selle eesmärk on teenida kasumit.¹⁴ Sama on põhimõtteliselt kohaldatav ka teadusorganisatsioonidele.¹⁵

44. Üksuse liigitamine ettevõtjaks on seotud konkreetse tegevusega. Üksust, mis tegeleb nii majandustegevusega kui ka mittemajandusliku tegevusega, käsitletakse ettevõtjana vaid selle esimesena mainitud tegevuse puhul.¹⁶ Seetõttu kohaldatakse riigiabi eeskirju abile, mis toetab teadusasutuste majandustegevusena käsitatavat tegevust, samas kui abi, mis toetab nende mittemajanduslikku tegevust, on nende eeskirjade kohaldamisalast väljas.

45. Ülikoolid on tavaliselt organisatsioonid, mis tegelevad õpetamise ja avaldamise kaudu nii teadusuuringute kui ka teadmiste levitamisega.

46. Euroopa Kohus on valdavalt riigi vahenditest finantseeritava riikliku haridussüsteemi asutuse teostatava õppetegevuse teenuste osutamise mõistest välja jätnud.¹⁷ Seetõttu on selline tegevus riigiabi eeskirjade kohaldamisalast väljas. Küll aga leidis Euroopa Kohus, et eravahenditest¹⁸ rahastatud hariduse pakkumine kujutab endast teenuste osutamist.¹⁹ Seega oli tegemist majandustegevusega,²⁰ välja arvatud juhul, kui rahalised vahendid tulid teenusepakkujalt endalt.²¹

¹³ 16. juuni 1987. aasta kohtuotsus komisjon vs. Itaalia (118/85, EU:C:1987:283, punkt 7), 18. juuni 1998. aasta kohtuotsus komisjon vs. Itaalia (C-35/96, EU:C:1998:303, punkt 36) ning 19. veebruari 2002. aasta kohtuotsus Wouters jt (C-309/99, EU:C:2002:98, punkt 46).

¹⁴ 19. veebruari 2002. aasta kohtuotsus Wouters jt (C-309/99, EU:C:2002:98, punktid 46 ja 47) ning 27. juuni 2017. aasta kohtuotsus Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania (C-74/16, EU:C:2017:496, punkt 41).

¹⁵ Raamistik (10. joonealune märkus), punkt 17.

¹⁶ 27. juuni 2017. aasta kohtuotsus Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania (C-74/16, EU:C:2017:496, punkt 44). Vt ka komisjoni teatis riigiabi mõiste kohta ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses (ELT 2016, C 262, lk 1; edaspidi „teatis“), punkt 10.

¹⁷ 27. septembri 1988. aasta kohtuotsus Humbel ja Edel (263/86, EU:C:1988:451, punktid 17–19) ning 7. detsembri 1993. aasta kohtuotsus Wirth (C-109/92, EU:C:1993:916, punktid 15 ja 16).

¹⁸ Rahastamine võib pärineda õpilastelt või nende vanematelt, aga ka kolmandatelt isikutelt, kuna tegevuse majanduslik laad ei sõltu asjaolust, et teenuse eest maksab teenuse saaja. 27. juuni 2017. aasta kohtuotsus Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania (C-74/16, EU:C:2017:496, punkt 49).

¹⁹ 11. septembri 2007. aasta kohtuotsus komisjon vs. Saksamaa (C-318/05, EU:C:2007:495, punkt 69) ja 20. mai 2010. aasta kohtuotsus Zanotti (C-56/09, EU:C:2010:288, punkt 32).

²⁰ 27. juuni 2017. aasta kohtuotsus Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania (C-74/16, EU:C:2017:496, punktid 45–48).

²¹ 27. juuni 2017. aasta kohtuotsus Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania (C-74/16, EU:C:2017:496, punkt 48).

47. Teadus- ja õpetamisasutus võib samal ajal tegeleda nii majandustegevusega kui ka mittemajandusliku tegevusega, näiteks pakkudes majandustegevusena tasu eest kursuseid ja tegeledes mittemajandusliku tegevusena alusuuringute läbiviimisega. See näib olevat põhikohtuasja kaebajatest kahe ülikooli olukord.

48. Küsimus, mis sellises olukorras tekib, on see, kas igasugune abi, mida antakse riigi vahenditest või nende kaudu organisatsioonile, mis tegeleb ka majandustegevusega, asetab ta tingimata ELTL artikli 107 lõike 1 kohaldamisalasse.

49. Kõrghariduse kontekstis ilmneb Euroopa Kohtu praktikast, et see ei ole nii. Kui teadusuuringutega tegeleva ja teadmisi levitava organisatsiooni mittemajanduslikku tegevust on võimalik eristada tema majandustegevusest ja kui on võimalik teha kindlaks, et abi puudutab üksnes mittemajanduslikku tegevust, siis ei peeta sellist riigi vahendite ülekannet riigiabiks, mida reguleeritakse ELTL artikli 107 lõikes 1.²²

50. Üldisemalt on Euroopa Kohus leidnud, et „tegevuse kvalifitseerimine avaliku võimu teostamiseks või majandustegevuseks peab toimuma üksuse iga tegevuse osas eraldi“.²³

51. Euroopa Komisjon nõustus raamistikus samade põhjendustega. Ta selgitas, et „[j]uhul kui sama üksus tegeleb nii majandustegevuse kui ka mittemajandusliku tegevusega, ei kuulu mittemajandusliku tegevuse riiklik rahastamine [ELTL] artikli 107 lõike 1 reguleerimisalasse tingimusel, et neid tegevusliike ning nende kulusid, rahastamist ja tulusid on võimalik selgelt eristada, nii et majandustegevuse ristsubsideerimine on välistatud“.²⁴

52. Juhul kui teadusasutus tegeleb nii majandustegevuse kui ka mittemajandusliku tegevusega, kohaldatakse riigiabi eeskirju riikliku rahastamise suhtes üksnes ulatuses, milles rahastamine katab majandustegevusega seotud kulusid. Euroopa Komisjon teeb selle kindlaks, hinnates seda, kas organisatsioonile eraldatud riiklikud vahendid ületavad teatava arvestusperioodi jooksul mittemajandusliku tegevusega seotud kulusid sellel perioodil.²⁵

53. Kui teadusorganisatsioon pakub lisaks sellele tasu eest haridusteenust, kuid kogu sellest tegevusest saadav kasum investeeritakse taas teadusuuringute esmasesse tegevusse, peetakse tema tegevust tervikuna mittemajanduslikuks tegevuseks.²⁶

54. Seega see, kas teadusorganisatsioonile antud abi kujutab endast riigiabi, sõltub rahastatud tegevuse kvalifitseerimisest majandustegevuse või mittemajandusliku tegevusena. Kui rahastatud tegevus on oma laadilt mittemajanduslik, siis riigiabi eeskirju ei kohaldata, isegi kui sama üksus tegeleb ka majandustegevusega, mis on aga rahastatud tegevusest selgelt eraldatud. Kui rahastatud tegevus on majandustegevus, siis on selle rahastamise puhul tegemist riigiabiga, mida reguleerib ELTL artikli 107 lõige 1. Sellist abi võib aga lõpuks pidada siseturuga kokkusobivaks ja talle loa anda.

²² 27. juuni 2017. aasta kohtuotsus Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania (C-74/16, EU:C:2017:496, punkt 51). Vt ka Buts, C., Nicolaides P. ja Pirlet H., „Puzzles of the State Aid Rules on RDI“, *European State Aid Law Quarterly*, kd 18(4), 2019, lk 489, lk 494.

²³ Euroopa Kohtu 1. juuli 2008. aasta otsus *MOTOE* (C-49/07, EU:C:2008:376, punkt 25).

²⁴ Raamistik (10. joonealune märkus), punkt 18.

²⁵ Raamistik (10. joonealune märkus), punkt 20 ja 6. joonealune märkus.

²⁶ Raamistik (10. joonealune märkus), punkt 19b. Vt ka teatis (nr 17), punkt 32.

55. Hoolikas lugeja on ehk märganud, et käesolevas jaotises ei ole kusagil nimetatud üldise grupierandi määruse artikli 2 punkti 83. Seda seetõttu, et see ei puutu asjasse seoses riigiabi eeskirjade kohaldatavusega teadusasutustele antud teadusuuringute toetustele.

4. *Vahejärelalus: Euroopa Kohtul puudub pädevus*

56. Eeltoodust tulenevalt ja arvestades seda, et liidu õigusnorm, mille tõlgendamist taotletakse, on kohaldatav vaid riigisisese õigusnormina, ja kuivõrd selle normi kohaldamise eesmärk on teistsugune kui see, mis tal on liidu õiguses, leian, et Euroopa Kohtul ei ole pädevust esitatud eelotsuse küsimustele vastata.

57. Loomulikult on Euroopa Kohus kohtuasjal Dzodzi põhinevas kohtupraktikas leidnud, et tal on pädevus olukordades, kus riigisisestest õigusaktides on liidu õigusaktidega reguleeritud olukordadega võrdväärses olukordades võetud samad lahendused. Sellisel juhul otsustab riigisisene seadusandja kasutada liidu õigust samaväärse riigisisese olukorra reguleerimiseks. Euroopa Kohus on leidnud, et sellistel juhtudel on liidul nimelt kindel huvi selle vastu, et lahknevate tõlgenduste vältimiseks tulevikus tõlgendataks liidu õigusest üle võetud sätteid või mõisteid ühetaoliselt, olenemata sellest, millistel asjaoludel neid kohaldatakse.²⁷

58. Näiteks kohtuasjas Dzodzi otsustas Belgia seadusandja laiendada piiriüleste olukordadega seotud liidu õigusnorme ka samalaadsele puhtalt riigisisesele olukorrale.²⁸

59. Veel üks näide sellest, kui Euroopa Kohus tugines seoses oma pädevusega ühetaolise tõlgendamise vajadusele juhtudel, mis jäävad liidu õiguse kohaldamisalast välja, on olukorrad, milles liikmesriigid laiendasid üksnes kaupade müügile kohaldatavat kaubandusagentide tegevust reguleerivat direktiivi ka teenuste pakkumisele.²⁹

60. Kolmas näide olukorrast, milles kasutati kohtuotsuse Dzodzi arutluskäiku, on seotud segalepingute tõlgendamisega. Kohtuasjas Hermès leidis Euroopa Kohus, et kuigi segalepingu³⁰ säte oli kohaldatav olukorrale, mida liidu õigus ei hõlmanud, on tal pädevus seda tõlgendada, sest seda võidakse kohaldada samaväärsetele liidu õigusega reguleeritud olukordadele.³¹ Teisisõnu oli olemas *liidu huvi* tõlgendada ühetaoliselt sätteid, mis on kohaldatavad *samaväärsetele* olukordadele.

²⁷ 18. oktoobri 1990. aasta kohtuotsus Dzodzi (C-297/88 ja C-197/89, EU:C:1990:360, punkt 41) ja 18. novembri 2021. aasta kohtuotsus Visma Enterprise (C-306/20, EU:C:2021:935, punkt 45). Kohtuotsusest Dzodzi tulenenud kohtupraktika suunast selge ja üksikasjaliku ülevaate saamiseks vt kohtujurist Bobeki ettepanek kohtuasjas J & S Service (C-620/19, EU:C:2020:649, punktid 27–50).

²⁸ 18. oktoobri 1990. aasta kohtuotsus Dzodzi (C-297/88 ja C-197/89, EU:C:1990:360, punkt 43). Olukord puudutas Belgias töötava Belgia kodaniku kolmanda riigi kodanikust abikaasa tuletatud õigust selles riigis elada. Selleks, et vältida oma kodanike vastupidist diskrimineerimist, nägi Belgia ette, et töötajate vaba liikumist puudutav liidu õigus on kohaldatav ka puhtalt riigisisestele olukordadele.

²⁹ 16. märtsi 2006. aasta kohtuotsus Poseidon Chartering (C-3/04, EU:C:2006:176, punktid 11–19), 28. oktoobri 2010. aasta kohtuotsus Volvo Car Germany (C-203/09, EU:C:2010:647, punktid 23–28), 3. detsembri 2015. aasta otsus kohtuasjas Quenon K. (C-338/14, EU:C:2015:795, punktid 17–19) ja 17. mai 2017. aasta kohtuotsus ERGO Poist'ovňa (C-48/16, EU:C:2017:377, punktid 29–32).

³⁰ Intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide leping, heaks kiidetud nõukogu 22. detsembri 1994. aasta otsusega 94/800/EÜ, mis käsitleb Euroopa Ühenduse nimel sõlmitavaid tema pädevusse kuuluvaid küsimusi puudutavaid kokkuleppeid, mis saavutati mitmepoolsete kaubanduslääbirääkimiste Uruguay voorus (1986–1994) (EÜT 1994, L 336, lk 1) (edaspidi „TRIPS-leping“).

³¹ 16. juuni 1998. aasta kohtuotsus Hermès (C-53/96, EU:C:1998:292, punkt 32). Kohtuasi puudutas ajutist meedet, mille TRIPS-leping nägi ette seoses Beneluxi kaubamärgiga. Isegi kui selliseid kaubamärke ei reguleerinud liidu õigus, oli sama TRIPS-lepingu sätet potentsiaalselt võimalik kohaldada ka liidu kaubamärkidele.

61. Lõpetuseks olgu märgitud, et Euroopa Kohus on esitanud sarnase põhjenduse mitmes konkurentsioiguse valdkonda kuulvas kohtuasjas, milles ELi õigusnormid olid võetud liikmesriigi õigusesse üle selleks, et reguleerida pelgalt riigisiseseid olukordi, millel ei ole liikmesriikidevahelisele kaubandusele mingit mõju.³²

62. Üks oluline põhjus, mis põhjendab Euroopa Kohtu pädevust kõigis eelnimetatud asjades, on võrdväarsus ühelt poolt puhtal kujul riigisisese olukorra puhul, mille reguleerimiseks riigisisese õiguses on viidatud liidu õigusele, ja teiselt poolt ELi olukorra vahel, mille jaoks asjaomane ELi õigusnorm on loodud. Seevastu olukordades, kus ELi õigusnormi eesmärk ei ole seotud eesmärgiga, milleks seda riigisiseses kontekstis on kasutatud, on Euroopa Kohus leidnud, et tal puudub pädevus.³³

63. Nagu on selgitatud eespool punktis IV.A.2, on artikli 2 punktis 83 esitatud määratlusel üldise grupierandi määruse kontekstis täiesti teistsugune eesmärk kui määruses nr 725. Seega on selge, et eelotsusetaotluse esitanud kohtute menetluses olevates kohtuasjades ei ole tegemist üldise grupierandi määruse alusel tekkida võivaga samaväärse riigisisese olukorraga.

64. Kohtuasjal Dzodzi põhinev pädevus toetub sisuliselt kahele tingimusele: liidu huvile ühetaolise tõlgendamise suhtes ning asjasse puutuva riigisisese ja liidu olukorra võrdväarsusele.³⁴

65. Olgugi et küllaltki kaugele minnes saab väita, et üldise grupierandi määruse artikli 2 punkti 83 tõlgendamine käesolevates asjades on liidu õiguse ühetaolisuse huvides. On tõepoolest võimalik ette kujutada olukordi, milles pädevad riigi ametiasutused ja riigisisese kohtud kasutavad seda tõlgendust üldise grupierandi määruse III peatüki 4. jaotise tõlgendamiseks.

66. Küll aga ei ole olukord, milles üldise grupierandi määruse artikli 2 punkti 83 tuleks käesoleval juhul kasutada, võrdväärne selle kasutamise osutatud määruse kontekstis. Seetõttu, kuna Euroopa Kohus saab tõlgendada üldise grupierandi määruse artikli 2 punkti 83 üksnes üldise grupierandi määruse kontekstis ja arvestades selle konkreetset eesmärki, ei saa tõlgendus, mida Euroopa Kohus saab anda, olla eelotsusetaotluse esitanud kohtutele minu arvates tarvilik. Tegemist oleks õunte ja apelsinide segaminiajamisega.

67. Lõpetuseks tuleb samuti lisada, et eelotsusetaotluse esitanud kohtud ei ole selgitanud, nagu nõutud Euroopa Kohtu kodukorra artiklis 94, milles seisneb seos üldise grupierandi määruse artikli 2 punkti 83 tõlgendamise ning funktsionaalselt ja õiguslikult erisuguse riigisisese õiguse konteksti vahel.³⁵

³² Vt nt 26. novembri 2015. aasta kohtuotsus Maxima Latvija (C-345/14, EU:C:2015:784, punktid 12–14), 21. juuli 2016. aasta kohtuotsus VM Remonts jt (C-542/14, EU:C:2016:578, punktid 16–19) ning 18. novembri 2021. aasta kohtuotsus Visma Enterprise (C-306/20, EU:C:2021:935, punktid 41–49).

³³ Vt nt 10. detsembri 2020. aasta kohtuotsus J & S Service (C-620/19, EU:C:2020:1011, punktid 44–49).

³⁴ Kohtujurist Bobek on pakkunud välja kolm tingimust, mille põhjal saaks kindlaks teha, kas Dzodzi kohtupraktikat saab kohaldada kohtualluvuse kindlakstegemiseks asjades, mis jäävad ELi õiguse kohaldamisalast välja. Esiteks, riigisisene õigus peab sisaldama otsest ja tingimusteta edasiviidet liidu õiguse sättele, mille tõlgendamist palutakse. Teiseks, liikmesriigi õigusega laiendatud ELi normid peavad toimima funktsionaalselt ja õiguslikult sarnases kontekstis, kus on olemas huvi mõttelise ühetaolisuse vastu ja milles liidu õiguse sätete tõlgendamisest võib olla jätkuvalt praktilist abi eelotsusetaotluse esitanud kohtule. Lõpetuseks peab eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitama, kuidas on käesolevas asjas täidetud kaks eespool nimetatud nõuet, osutades asjakohastele riigisisese õiguse sätetele. Vt kohtujurist Bobeki ettepanek kohtuasjas J & S Service (C-620/19, EU:C:2020:649, punktid 43–45, 54–61, ja 71–73).

³⁵ Vt selle kohta 15. novembri 2016. aasta kohtuotsus Ullens de Schooten (C-268/15, EU:C:2016:874, punkt 55). Esineb seisukohti, mille kohaselt selline liikmesriigi kohtute selgitus peaks olema menetluslik nõue Euroopa Kohtu pädevuse kindlakstegemiseks kohtuasjas Dzodzi käsitletud olukorraga sarnastes olukordades. Vt nt kohtujurist Wahli ettepanek liidetud kohtuasjades Venturini jt (C-159/12–C-161/12, EU:C:2013:529, punktid 54–62) ja kohtujurist Bobeki ettepanek kohtuasjas J & S Service (C-620/19, EU:C:2020:649, punkt 57).

68. Seega leian, et Euroopa Kohus ei saa käesolevas asjas end pädevaks tunnistada, kuivõrd Dzodzi kohtuasjast lähtuvas kohtupraktika suundumuses esinev võrdväärse riigisisese olukorra tingimus ei ole täidetud.

69. Juhuks kui Euroopa Kohus sellegipoolest otsustab, et tal on pädevus, käsitlen järgmiseks üldise grupierandi määruse artikli 2 punkti 83 tõlgendamist.

B. Mis on teadusuuringutega tegelev ja teadmisi levitav organisatsioon üldise grupierandi määruse artikli 2 lõike 83 tähenduses?

70. Üldise grupierandi määruse artikli 2 punkt 83 kirjeldab „teadusuuringutega tegelevaid ja teadmisi levitavaid organisatsioone“ kui üksuseid, mille peamine eesmärk on sõltumatult teostada uuringuid (alusuuringuid, rakendusuuringuid või tootearendust)³⁶ või laialdaselt levitada sellise tegevuse tulemusi, kasutades selleks õpetamist, avaldamist või teadmussiiret.

71. See rõhutatud „või“ tekitab segadust.

72. Kas üksus võib tegeleda üksnes või peamiselt teadusuuringutega? Kas ta võib tegeleda üksnes või peamiselt teadmiste levitamisega? Kas ta peab tegelema teadusuuringutega? Kas ta peab tegelema teadmiste levitamisega? Teise võimalusena: kas ta peab tegelema mõlemaga, nii teadusuuringutega kui teadmiste levitamisega, millele näib viitavat termin „teadusuuringutega tegelev ja teadmisi levitav organisatsioon“?

73. Mõistet „peamine eesmärk“ peaks minu arvates tõlgendama kui tegevusi, mille jaoks üksus üldse asutati. Mõistagi võib põhitegevusi olla rohkem kui üks.

74. Näiteks sellised asutused nagu ülikoolid on tavaliselt asutatud nii teadmiste levitamiseks kui ka teadusuuringute tegemiseks. Nii õpetamine kui ka teadusuuringud on sel juhul nende põhitegevus. Uurimisinstituudid võivad olla asutatud üksnes teadusuuringute tegemiseks ja uurimistulemuste levitamiseks välisväljaannetes. Seega on teadusuuringute tegemine nende ainus põhitegevus. Viimaks võivad mõned asutused, nagu keeltekoolid või kutseõppeasutused, olla asutatud üksnes õpetamiseks, kuid need võivad lisaks sellele teha uuringuid näiteks nende õpetamismetoodika parandamiseks. Küll aga ei ole selliste uuringute puhul tegemist selle asutuse peamise eesmärgiga, sel juhul on uuringud üksnes abistavad ja seega vastava asutuse õpetamise põhieesmärgi suhtes täiendavad.

75. Pidades silmas, et üldise grupierandi määruse artikli 2 punktis 83 antud määratlus paikneb selle artikli osas „Mõisted teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antav abi“, siis leian, et teadustegevus peab olema üks teadusuuringutega tegeleva ja teadmisi levitava organisatsiooni põhieesmärk.

³⁶ Üldise grupierandi määruse artikli 2 punktis 84 on määratletud „alusuuringud“, artikli 2 punktis 85 „rakendusuuringud“, artikli 2 punktis 86 „tootearendus“ ja artikli 2 punktis 87 „teostatavusuuring“.

76. Kui üksuse peamine eesmärk on teadustegevus, on ta teadusuuringutega tegelev ja teadmisi levitav organisatsioon olenemata sellest, kas ta on asutatud avaliku või eraõiguse alusel ja olenemata tema rahastamise viisist. Leian, et viimati nimetatu tähendab, et teadusuuringutega tegelev ja teadmisi levitav organisatsioon võib tegeleda nii majandus- kui ka mittemajandusliku tegevusega.³⁷ Oluline on vaid see, et sõltumatu teadustegevus on üks tema põhitegevusi.

77. Küll aga saab üldise grupierandi määruse artikli 2 punktist 83 järeldada, et isegi kui selline asutus võib seega tegeleda majandustegevusega, peab ta osa oma teadustegevusest läbi viima mittemajandusliku tegevusena. Selle artikli teises lauses on öeldud: „Kui üksus tegeleb *ka* majandustegevusega, tuleb sellise majandustegevuse rahastamine, kulud ja tulud arvestada eraldi.“³⁸

78. Järeldust, et teadustegevus peab olema vähemalt osaliselt mittemajanduslik, toetab ka üldise grupierandi määruse artikli 2 punktis 83 esitatud määratluse teadmiste levitamise osa. Mittemajandusliku teadustegevuse lahutamatu osa on see, et selle tulemusi levitatakse laialdaselt ja avalikult. Selle artikli viimane lause toetab sellist tõlgendust, arvestades seda, et teadusorganisatsioon ei tohi anda eelisjuurdepääsu uurimistulemustele näiteks oma aktsionäridele või liikmetele.

79. Minu järeldus, mille kohaselt peab teadustegevus kui üks põhitegevusi olema vähemalt osaliselt mittemajanduslik, tuleneb ka ülesandest, mille üldise grupierandi määrus annab „teadusuuringutega tegelevatele ja teadmisi levitavatele organisatsioonidele“. Selliste organisatsioonide osalemine koostööprogrammides või nende juhtroll teatud teadustegevuse puhul suurendab tõenäosust, et teadusuuringute toetus on siseturuga kooskõlas ilma teavitamata.

80. Seega saan üldise grupierandi määruse artikli 2 punkti 83 sõnastusest järeldada, et teadusuuringutega tegelev ja teadmisi levitav organisatsioon peaks tegelema teadustegevusega, mille tulemused on üldsusele kättesaadavad, ja ta võib teadustegevuse tulemusi anda edasi õpetamise, avaldamise või muude vahendite kaudu. Kui seda teadustegevust (või osa sellest) viiakse läbi mittemajandusliku tegevusena, võib õpetamine toimuda tasu eest.

81. Organisatsiooni põhitegevuse hindamisel võib arvesse võtta erinevaid tegureid: asjasse puutuva üksuse põhikirja või sellele sarnast asutamisdokumenti, aastaaruannet ja ka seda, kas üksus vastab riigisisese õiguse tingimustele, et saada kõrgharidus- või teadusasutuse staatus (näiteks akrediteerimine),³⁹ ning riigi akrediteerimisasutuse aruandeid. Arvestades, et kõrghariduse akrediteering antakse tavaliselt piiratud ajavahemikuks ja seda tuleb uuendada, võib ka uuesti akrediteerimise otsuseid käsitada üksuse peamise tegevuse kindlakstegemise juhtudena.

82. Kohtuasjas C-164/21 esitatud eelotsusetaotluses on öeldud, et põhikohtuasja kaebaja äritegevus on lubatud niivõrd, kui see ei ole vastuolus kõrgharidusasutuste seadusega. Ka see võib olla kõnealuse üksuse põhitegevuse kindlakstegemisel asjakohane.

83. Kui organisatsioon tegeleb teadustegevuse ja õpetamise kui põhitegevusega, siis ei ole tema teadusuuringutega tegeleva ja teadmisi levitava organisatsioonina kvalifitseerimiseks oluline, milline on majandusliku ja milline mittemajandusliku tegevuse osakaal. Majandus- ja

³⁷ Raamistikus (nr 10) on ette nähtud ka see, et teadusorganisatsioon võib samal ajal tegeleda majandus- ja mittemajandusliku tegevusega. Vt nt selle punkt 20.

³⁸ Kohtujuristi kursiiv.

³⁹ Vt ka Kleiner, T., „The new Framework for Research, Development and Innovation, 2007-2013“, *European State Aid Law Quarterly*, kd 6(2), 2007, lk 231, lk 238 ja 239.

mittemajandusliku tegevuse kulude selge eraldamine puutub asjasse üksnes siis, kui tuleb otsustada, kas sellisele organisatsioonile antud uurimistoetus kuulub riigiabi eeskirjade kohaldamisalasse.

V. Ettepanek

84. Eeltoodust tulenevalt teen ettepaneku Euroopa Kohtul leida, et tal puudub pädevus vastata Administratīvā rajona tiesa (rajooni halduskohus, Lāti) ja Administratīvā apgabaltiesa (regionaalne halduskohus, Lāti) esitatud küsimustele.

85. Teise võimalusena, juhul kui Euroopa Kohus ei leia, et tal puudub pädevus, teen ettepaneku vastata küsimustele järgmiselt:

1. Üksust, mille tegevus seisneb teadustegevuses ja hariduses, saab käsitada „teadusuuringutega tegeleva ja teadmisi levitava organisatsioonina“ komisjoni 17. juuni 2014. aasta määruse nr 651/2014 [ELTL] artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks, artikli 2 punkti 83 tähenduses, kui üks tema põhitegevustest on sõltumatu teadustegevus, mis on vähemalt osaliselt oma olemuselt mittemajanduslik, isegi kui osa tema tegevusest on majandustegevus, või teisisõnu, kui osa tema tulust on saadud teenuste osutamisest tasu eest.
2. Majandus- ja mittemajanduslikust tegevusest saadavate rahaliste vahendite osakaal ei ole asjakohane, kui otsustatakse, kas üksus on „teadusuuringutega tegelev ja teadmisi levitav organisatsioon“ määruse nr 651/2014 artikli 2 punkti 83 tähenduses.